

Essentaksterfte

De situatie in Nederland

Inmiddels is meer dan 80 % van de essen in Nederland aangetast. De verwachting is dat hooguit 10 % van de essen de ziekte zal overleven, gebaseerd op ervaringen in o.a. Polen en Denemarken, waar essentaksterfte al langer voorkomt.

Hoe herken je essentaksterfte?

De aantasting begint bij de blad- en takaanzet en is te herkennen aan donkere verkleuringen in de bast. Vooral jonge takken worden aangetast. Wanneer de aantasting zich uitbreidt rond de tak, sterft het topdeel van de tak af. De ziekte is daarom ook te herkennen aan het grote aandeel jonge afgestorven takken. De aantasting treedt ieder jaar weer op, waardoor niet resistente bomen steeds verder afsterven en ook de oudere takken na verloop van tijd dood gaan. Uiteindelijk sterft een hoog percentage van de bomen, waarbij ook infecties zoals van de honingzwam een rol kunnen spelen.

Essentaksterfte is een agressieve schimmelziekte die inmiddels meer dan 80 % van de essen (*Fraxinus excelsior*) in Nederland heeft aangetast. Essen herstellen helaas niet van deze ziekte. Door de ziekte verzwakken de bomen, waardoor het risico groot is dat takken afbreken en bomen omvallen. Uiteindelijk sterven de essen af.

Dit proces wordt nog versterkt doordat de zieke essen vatbaarder zijn voor insecten als de essenbastkever en schimmels zoals de honingzwam. Deze vestigen zich op oude en zieke bomen en versnellen het proces van afsterven en verrotting van stam en wortels.

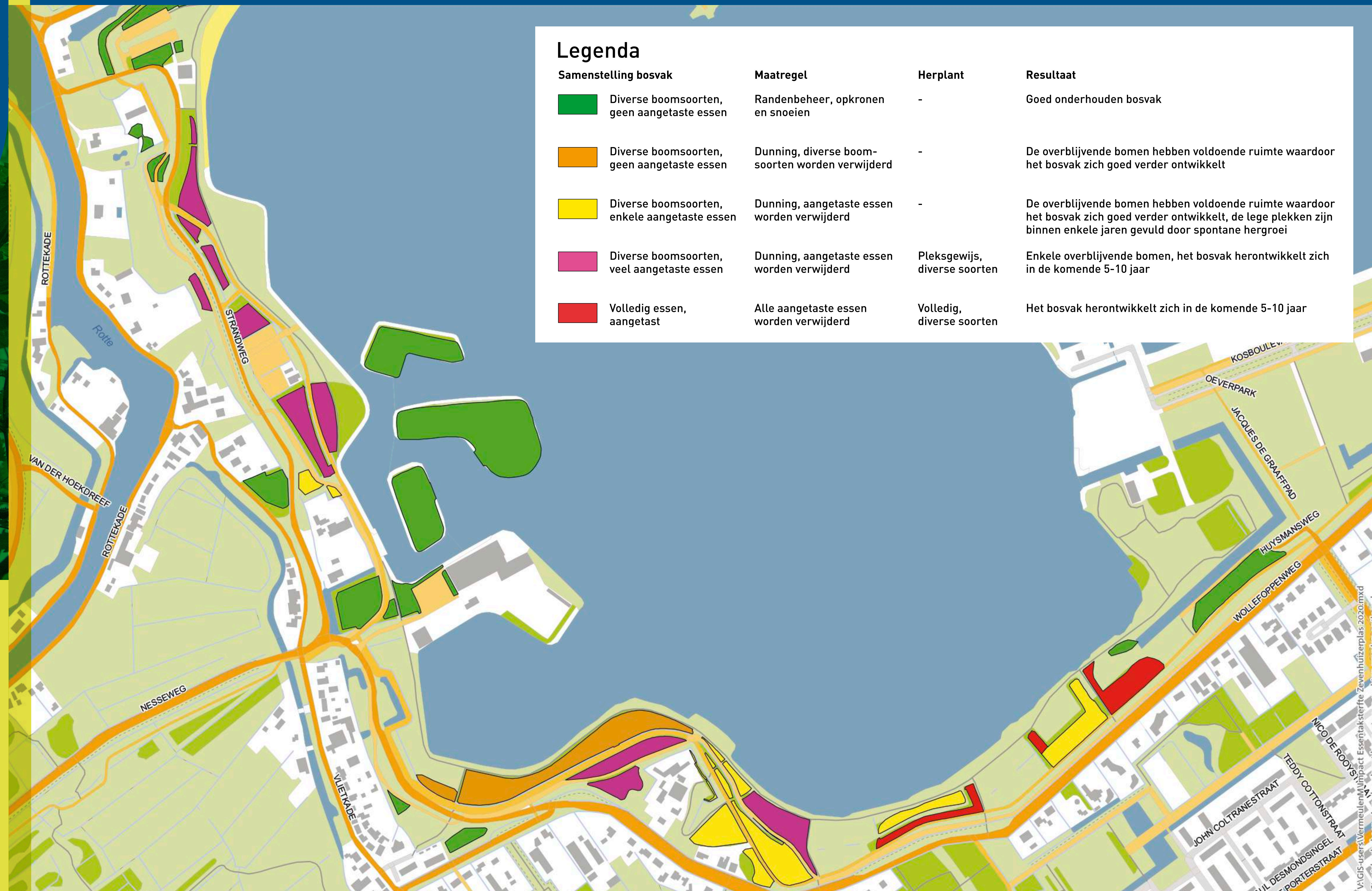
De toekomst van de es

De es is een zeer waardevolle boom voor het Nederlandse landschap. Het is een van de belangrijkste boomsoorten in bos op de kleigronden. Staatsbosbeheer is daarom in het hele land heel zuinig op de essen die nog gezond zijn. Samen met wetenschap en kwekers onderzoeken we of resistente essen gekweekt kunnen worden om de es voor mens en natuur in Nederland te behouden. Op de korte termijn is dat echter geen oplossing voor de essentaksterfte.

Wat gaat er gebeuren aan de Zuidwestelijk rand van de Zevenhuizerplas?

Aan de Zevenhuizerplas staan veel essen die aangetast zijn door de essentaksterfte. Uit recente inspecties is gebleken dat met name de conditie van de essen aan de west en zuidzijde van de Zevenhuizerplas (vanaf restaurant de strandgaper tot en met de Wollefoppenweg) snel achteruit zijn gegaan. Na de stormen van de afgelopen periode zijn er nogal wat essen spontaan omgevallen. Essen die aangetast zijn door essentaksterfte zijn minder vitaal. Hun afweermecanisme neemt af. Schimmels kunnen zich daardoor makkelijk vestigen op de stamvoet van de boom. Hierdoor verrot het hout waar de wortels en de stam bij elkaar komen. Met als gevolg dat de bomen makkelijk kunnen afknappen. Daarom gaan we zieke essen weghalen. Deze maatregelen zijn nodig om de veiligheid van de bezoekers te kunnen blijven waarborgen.

Daarnaast voeren we tegelijkertijd in deze strook regulier bosonderhoud uit in de vorm van dunningen, randenbeheer en vorm- / veiligheidsnoei. Dit houdt in dat we in dichtbegroeide delen bomen weghalen om andere bomen meer ruimte te geven om verder te groeien. Dunningen zorgen voor een grotere variatie in boomdiktes waardoor de bosstructuur verbeterd. Daar waar grote open plekken ontstaan planten we nieuwe bomen en struiken aan. Aanvankelijk zouden we deze werkzaamheden in 2022 gaan uitvoeren. Maar vanwege de slechte toestand van de essen aan de zuidwestelijke rand van de Zevenhuizerplas voeren we deze strook nu alvast uit. De rest van de Zevenhuizerplas wordt uitgevoerd zoals gepland in 2022.

Beperking van de overlast

Door het weghalen van zieke essen met regulier bosonderhoud te combineren, hoeven we maar één keer het gebied in. Op die manier beperken we de overlast voor zowel het gebied als de bezoekers ervan.

Planning en werkwijze

April / mei 2020

In april t/m mei wordt er 'geblest'. Het blesen betekent dat de bomen worden voorzien van een gekleurde streep of stip. Daarbij worden er drie kleuren gebruikt.

Bomen zonder stip:

worden met rust gelaten.

Blauw:

Bomen met een blauwe stip blijven staan. Dit zijn essen die wij zo langmogelijk proberen te sparen. Deze bomen gaan we regelmatig monitoren om de mate van aantasting door de essentaksterfte te controleren.

Wit:

Bomen met een witte stip blijven ook staan. Deze bomen moeten gesnoeid worden, omdat er dode takken in zitten.

Rood:

Bomen met een rode stip of streep worden gekapt.

Zomer - najaar 2020

In juni starten we alvast met het randenbeheer. De bomen met een rode stip of streep worden in de periode augustus – oktober verwijderd. De werkzaamheden nemen een aantal maanden in beslag. Wanneer dit precies gebeurt, is afhankelijk van het weer, terreinomstandigheden en beschikbaarheid aannemer.

Voorbeeld van gebleste bomen

= Es wordt regelmatig gemonitord om de mate van aantasting te onderzoeken

= Boom wordt gesnoeid

= Boom wordt gekapt

= Boom gebeurt niks mee

Werkwijze

Het kappen van de bomen wordt zowel met de motorkettingzaag als machinaal gedaan. De stammen worden ter plaatse onttakt en op maat gezaagd. Daar waar mogelijk worden bomen geknipt door een kraantje. Hout en takhout wordt met een kraantje verzameld en met een uitrijcombinatie naar een verzamelplaats gebracht. Daar worden de stammen opgestapeld en het tak en tophout versnipperd in afwachting van transport.

Toegang tijdens werkzaamheden

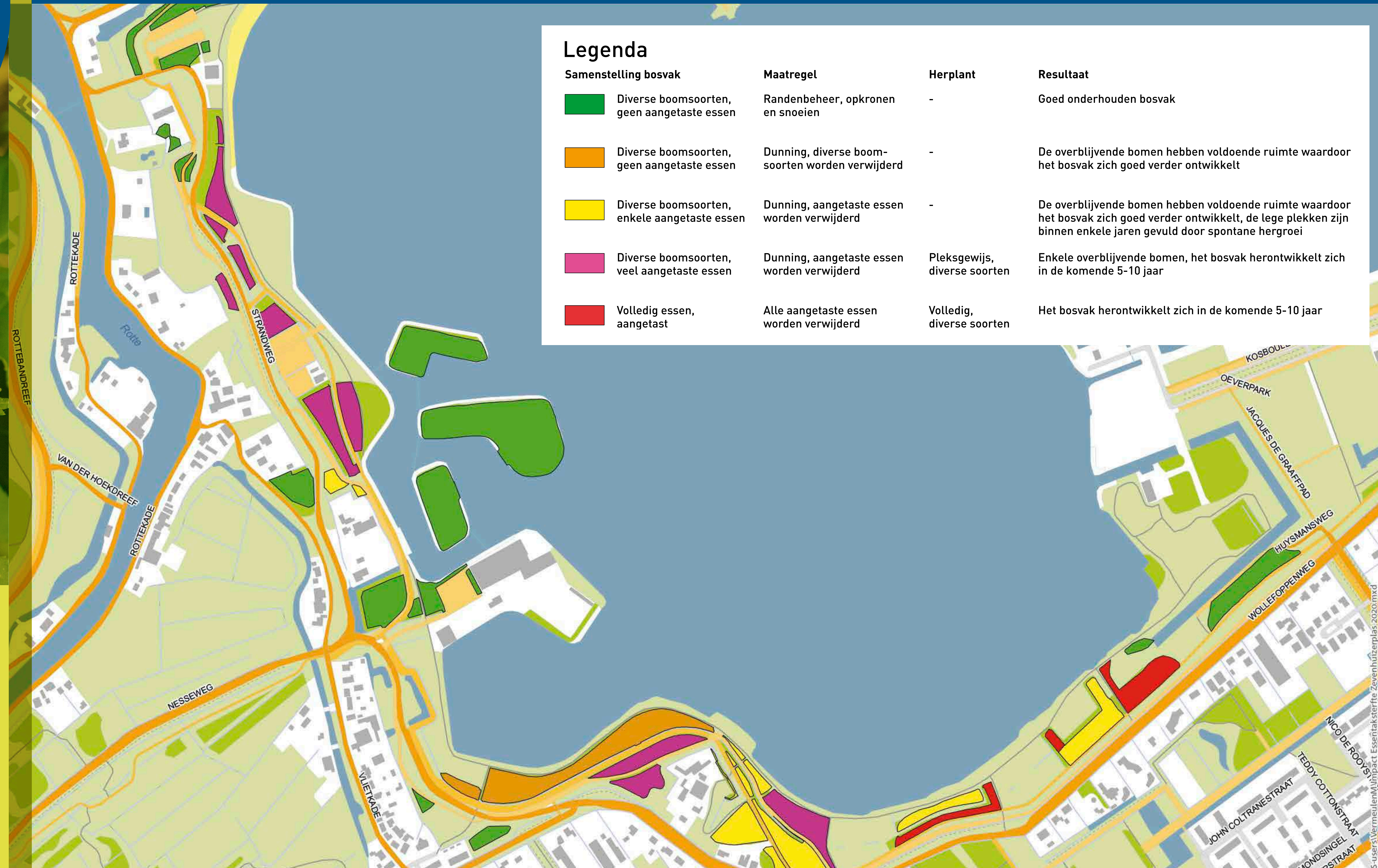
Tijdens de werkzaamheden blijft het gebied toegankelijk, maar de paden waar de werkzaamheden plaatsvinden worden tijdelijk afgesloten. Na afloop kunnen paden minder goed begaanbaar zijn, doordat ze beschadigd raken door het werkverkeer. De paden worden zo snel mogelijk hersteld, maar dit herstelwerk kan pas uitgevoerd worden als het werk afgerond is en in een periode dat de paden goed droog zijn.

Herplant

Zuidwestelijke rand van de Zevenhuizerplas Herplant

Waar in de Zuidwestelijke rand van de Zevenhuizerplas open plekken ontstaan, planten we nieuwe bomen en struiken. Daarbij gebruiken we verschillende soorten loofbomen. Welke dat zijn, is afhankelijk van de groeiplaats, de hoeveelheid gekapte bomen en overblijvende soorten per bosvak. We werken daarbij toe naar gemengde bossen met een gevarieerde structuur en leeftijdsopbouw om daarmee de biodiversiteit te vergroten en de kans op ziektes te verkleinen.

1 Voorbeeld van jonge aanplant (in dit geval van esdoorn na kap van populieren).

2 Voorbeeld van een locatie enkele jaren na herplant, waarbij enkele oude bomen gespaard zijn.

Planning

Het herplanten van bomen vindt plaats in de periode november 2020 t/m maart 2021. Daarna duurt het een aantal jaar tot het er weer uitziet als een bos. In de tussentijd komen er al veel planten en struiken op. Het tijdstip van herplanten kan eventueel iets later uitvallen in verband met de grote vraag naar plantsoen momenteel.

Betrokken partijen en financiën

De Zevenhuizerplas is een recreatiegebied van Recreatieschap Rottemeren, een samenwerkingsverband van de gemeenten Lansingerland, Rotterdam en Zuidplas.

Sinds 1 januari 2017 beheert Staatsbosbeheer derecreatiegebieden van het Recreatieschap Rottemeren en ontvangt hiervoor een vergoeding.

Kosten en baten

Het verwijderen van zieke essen en het herplanten van nieuwe bomen vormen een onvoorziene kostenpost. Het hout van de gekapte bomen heeft weliswaar nog waarde, maar de kosten van herplant zijn vele malen hoger.

Opbrengsten houtkap

Het hout van de gekapte bomen is door de aantasting niet meer van de beste kwaliteit. Desondanks wordt er een zo hoogwaardig mogelijke toepassing voor gezocht. Hout is immers een zeer duurzame grondstof. Opbrengsten van houtkap in de recreatiegebieden vallen geheel toe aan het Recreatieschap Rottemeren.

Kosten herplant

Onderdeel van regulier bosonderhoud is, naast dunning, het verwijderen van bomen aan het einde van hun levenscyclus en het herplanten van nieuwe bomen. De herplant op de plaats van de verwijderde essen was op dit moment en op deze grote schaal echter niet voorzien. De kosten hiervan komen voor rekening van het Recreatieschap Rottemeren.

